

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és felszólamlások
küldendők.Bérmertlen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI és KÖZMÜVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petit sor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyilttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.Felelős szerkesztő: **Zsengeri Samu.**

Megjelenik hetenként egyszer.

Társzerkesztő: **Grosz Viktor.**

Tartalom: Egy orthodox hitközség a germanizáció vádjá alatt. — A baltai zsidómészárlás. — Zsidóüldözés Oroszországban. — Tárca: Egy játszma whist . . . sz. . . r-tól. — Levelezések: Szarvasi-tól. — Különfélék — Szerkesztői posta. — Szépirodalmi Csarnok: A halottak napja. — Hirdetések.

Egy orthodox hitközség a germanizáció vádjá alatt.

A „Pápai Lapok“ e. i. 18. számában Antal Gábor, pápai ref. collegiumi tanár, a „Schulverein“ elleni hazafias tüntetésekről szólván, igen helyesen rátér az ottani orth. zsidó községben észlelt hazafias mulasztásokra. Cikkiró ugyanis azt mondja:

„Midőn mi pápaiak ezen tényre — a „Schulverein“ elleni tüntetésekre — őszinte örömmel gondolunk, s általában, midőn e tárgyat magunk elé állítva, hazánk egét a magyarosodás tekintetében köröskörül felderülni látjuk: a közelben egy fekete árnypont tűnik fel mindig előttünk. Igaz, hogy az árnyék közlől nézve sötétebbnek és nagyobbak is látszik, távolról nézve inkább halványodik és kisebbedik; de azért minden egészséges szem kellemetlenül ütközik abba bele. E közelben fekvő sötét pont azon erős germanizáló irány, a mit városunkban az izraelita hitközség fejt ki, s a mely miatt mindig nehéz helyzetbe jutnak azok, kik a hitközség eljárását talán más téren védeni akarják. — Városunk lakosságának majd egy negyed részét izraelita polgártársaink képezik, kik, becsületükre legyen mondva, ugyszólván mindnyájan teljesen birják a magyar nyelvet; kereskedelmünk, egészségügyünk egészen az ő kezében van; a város képviselő testületében, az ügyvédi karban tekintélyes számot tesznek, jótékony egyleteinkben, társas életünkben, vagyonuk és értelmi erejük arányában készséggel részt vesznek és becsülettel megállják helyüket: és ezen jó barátaink, polgártársaink, (talán nem is fogják sokan elhinni,) kényszerítik egymást arra, hogy a templomban egész éven át német egyházi beszédet hallgassanak, kényszerítik egymást, hogy oly nyelven dicsérjék az istent, a mely a gyülekezet igen nagy részének mai nap nem is anyanyelve. — Örömmel látja az ember, hogy a szomszédunkban egyik német falu, Koppán, hol egyetlen magyar anyanyelvű lakos sincs, azzal mutatja ki szeretetét és ragaszkodását a magyar nemzethez, hogy a püspöknél kieszközli, miszerint templomában magyar isteni tisztelet tartassék; de

fájdalommal veszi tudomásul minden jóra való polgára városunknak, hogy városunknak magyar ajku, magyar-ézelmu izraelita lakosai az által mutatják ki közönyöségüket a magyar nemzetiség és haza iránt, hogy eltürik, miszerint templomukban egész éven át egyetlen magyar isteni tisztelet ne tartassék. Nem, tovább meggyünk, elnézik azt, hogy a magyar nyelv joglalanul köztük elnyomassék! Városunkban a két gymnasium izraelita növendékei ugyanis kevés kivétellel annyira magyar anyanyelvűek, hogy bizony a német nyelvet csak fordítják, mint más magyar ember, de nem beszél és a helybeli izraelita hitfelekezet nem gondoskodik róla, hogy ezek vallásukat anyanyelvükön tanulhassák, hanem kényszeríti őket a német nyelven való tanulásra, minden kérelmük, titkolózásuk, minden ellenzésük és felfolyamodásuk daczára.

Ez valóban viszás helyzet, fájdalom, nem segíthet rajta senki más, mint maguk izraelita polgártársaink, mert a magyar nemzet mindig elég szabadelvű, elég alkotmányos volt — és legyen is, — a tekintetben, hogy egyházi ügyeinek kezelését minden vallásfelekezetre magára bizza és abba sem az állam, sem más hatóság bele nem avatkozik. Nem hisszük azonban, hogy a hazafias ézelem, sőt a józan ész felszólalásra és érellyes cselekvésre ne bírná ez ügyben józanabb és értelmesebb izraelita polgártársainkat: ha nem volnának közönyösek az egyházi ügyek iránt és nem volnának félénkek egy néhány fanatikus ember ellenében. Még talán érthető volna az elnézés és hallgatás, ha a német szellem a felvilágosodást, műveltséget, haladást és emberszeretet terjesztené köztük, de épen ellenkezőleg van a dolog, — Ugy látszik ugyanis, hogy a pápai izraelita gyülekezetben a germanismus és retrograd fanatismus össze van növe egymással. Mert mióta a német nyelv virágzik az egyházban, azóta az egyházi élet folytonosan hátrafelé megy és azon testvéries viszony, mely városunkban keresztény és izraelita között évtizedeken át, a mindkét oldalról tanusított türelem és szeretet alapján kifejlődött, mindinkább meghidegül. — Az egyházi téren mind azon haladás, mely a jóra való magyar szellem hatása alatt kifejlett, az obscurus germanismus szelleme által megsemmisítették s a gondolkozó rész is oly békókba veretik, melyek csak arra alkalmasok, hogy magokban szégyenérzetet, másokban a legjobb akarat és legőszintébb emberszeretet mellett is elidegenedést és visszatetszést szüljenek.

Bizony itt volna az idő és alkalom, hogy pápai izraelita polgártársaink megemberelve magukat, mutatnák meg, hogy nem rosszabb magyarok, mint a haza idegen nyelvű lakosai és nem kevésbé felvilágosult és haladni szerető emberek, mint voltak atyáik ezelőtt 40—50 esztendővel.

Az iménti vád nem csak a pápai, hanem az összes orth. községekre alkalmazható, mert tudtunkkal az egész hazában egyetlenegy orth. pap sincsen, a ki isten igéjét magyarul hirdetné, jóllehet többeket ismerünk, kik a magyar nyelvet ép úgy birják mint a németet. — De az orth. vezérférjékben megrögzött az a vélemény, hogy a héberen kívül csak a német, ill. a zsargon nyelvet illeti meg a „szent“ epitheton s illetén csak ezen folyhat az isteni tisztelet nem héber része, igen természetes, hogy azok sem mernek kivételt tenni, a kik különben elég hazafiasak, mert követik vallásunk ama parancsát, melynél fogva minden zsidó hívő kötelessége azon ország javát lehetőleg előmozdítani, a melyben lakik.

Határozott tévedésben van azonban A. G. ur, ha az isteni tisztelet végképeni magyarosításáról szól. A zsidó lithurgia héber s ezt megváltoztatni nem áll egyesekek hatalmában; azt csak egy világi synodus eszközölhetné. De szerintünk erre nincs is szükség, sőt ildomosnak sem tartanók, mivel ez képezi az egyedüli kötelet, mely a zsidókat mint confessiot összetartja. Pedig ez összetartásra nagy szükség van; legjobban mutatja ezt az orosz zsidók esete. Hová lennének szegények, ha a többi zsidók nem éreznének magukban confessionalis solidaritást? S hogy a héber isteni tisztelet a hazafiasságot legkevésbé sem csökkenti, mutatja azon tény, hogy a francia, angol, olasz stb. zsidó ép úgy mint a magyar héber nyelven végezi isteni tiszteletét, de azért még senkinek sem jutott eszébe azokat hazafiatlansággal vádolni. Különben még annyira sem kell mennünk; itt vannak a magyar katolikusok, a kiknek lithurgiája latin. Jutott-e már valakinek eszébe ezt nekik hazafiatlanságul fölírni? De valamint a kath., úgy a zsidó isteni tiszteletnek is van egy része, mely nem a lithurgia nyelvén foly s azt okvetetlen meg kell magyarosítani, mert azt minden más országbeli zsidó szintén az általa lakott ország nyelvén végezi; a mely község azt meg nem teszi, azt méltán megilleti a hazafiatlanság vádja.

És megilleti e vád különösen a pápai zsidó községet, hol már 1845-ben hangzott el a magyar szó az isteni tisztelet alkalmával egy a jelenlegi papnál sokkal tekintélyesebb és tudósabb férfiú ajkairól. Horovitz Fülöp az időbeli pápai rabbi, még hyper-orthodox létére sem tartotta véteknek a községi tagok kivánságára magyar nyelven szónokolni, pedig, ha nem tévedünk, született magyar sem volt. S a jelenlegi pap, ki, (mint hírlik nem valami nagy büszkeséggel,) magyarnak mondja magát, még magyarul beszélni sem tud. Igen valószínű, hogy ez érdeménél fogva ruházták reá a zsidó iskola igazgatóságát és a gymnazisták hitoktatását. Megértjük még valahogy, mert eddig szokásos volt, hogy lehet valaki magyar pap, a nélkül, hogy magyarul tudna, de sehogy sem érthetjük, hogy igazgathat ilyen egyén magyar iskolát s oktathat magyar középtanodába járó ifjakat a nélkül, hogy ez ellen a tanfélélyelők és a kö-

zéptanodai hatóság óvást tenne. Az ily óvást, noha az autonomia megsértésének látszik, nem tartjuk jügtalanságnak, mert szerintünk a haza mindenek előtt.

Tudtunkkal a pápai zsidó község igen intelligens tagokkal bir, kik csak azért nem szólalnak föl ez ügyben, mert már kimerültek az orthodxiával való hosszas, hiába való harczban. Nem lehet tehát tétlenségöket egészen rossz néven venni; de ha az illetők vissza idéznék emlékezetökbe azon küzdelmeket, miket apáink folytattak a negyvenes években sokkal nehezebb körülmények között, míg a pápai község vallási intézményeit a korszellem követelte magaslatra emelték és a világhírű Löw Lipót segélyével a magyar hitszónoklatot, a magyar iskolát és a magyar hitoktatást létesítették, úgy bizonyára újra föl fognának buzdulni s minden erőből oda törekedni, hogy mind azon akadályokat elhárítsák, mik a községi intézmények magyarosításának útjában állanak. Itt szerintünk csak egy akadály van s ez a magyarul nem tudó pap; ha nem akarnak rajta tuladni, szabjanak neki határidőt a hazai nyelv tökéletes megtanulására. A mit a kormány megtehetett a német hivatalnokokkal, azt megteheti a pápai zsidó község is német papjával. Jókai azt mondja: A ki nem tud arabsul, ne beszéljen arabsul; mi meg azt mondjuk: A ki nem tud magyarul, ne legyen magyar pap!

Czikünk már teljesen ki volt szedve, midőn a „Pápai Lapok“ 19. száma is kezünkbe került, melyben dr. Steiner József ur minden erejéből védelmére kel a szerinte A. G. ur által megsértett pápai orth. községnek.

Sok szépet és igazat mond a doktor ur, de nem minden helyes a mit mond. Igy tudtunkkal nem felel meg egészen a ténynek azon állítása, hogy nálunk az egyházi beszédek és az, a ki elmondja, vajmi kevés szerepet játszanak egyházi életünkben.

Az egyházi beszéd nálunk is csak erkölcstanítás és zsidó fogalmak szerint a hazafiasság a főerények közé tartozik; a ki tehát arra van hivatva, hogy a hívőkben jobb erkölcsöket ébreszsen és fejlesszen, annak okvetetlen kötelessége, ebbeli működését a hazafiasságra is kiterjeszteni.

De különben is igen nagy befolyással van az egyházi beszéd és elmondója a községi életre, mert a milyen szellem uralkodik a templomban, ép oly szellem uralkodik a községben és az iskolában is. S ezt leginkább bizonyítja a pápai zsidó község. Soha sem volt a községnek annyi elfogult s vakbuzgó tagja, mint a jelenlegi rabbi hivataloskodása óta és sohasem fordítottak az ottani zsidó iskolában annyi időt a biblia héber szövegének németre való fordítására, mint most. Pedig a doktor ur ép oly jól tudja, mint mi, hogy a mi iskolatársaink, hanem többet, de annyi héber ismeretet minden esetre vittek ki magokkal az iskolából, mint a most kikerülő ifjak és e mellett nem csak jól magyarul és németül tudtak, de egyéb világi ismeretekkel is dicsekedhettek, míg a jelenlegi generációról tudását illetőleg joggal elmondhatja az ember: — ex omnibus aliquid, ex toto nihil.

Az említett bajnak pedig első sorban azon egyén az oka, a ki az iskola vezetésével van megbizva, a ki a német nyelven elmondott beszédeiben a fanatizmust folyton szítja a községben s a ki, mert maga nem tud magyarul, a hazafias szellemnek a szószékről való hirdetését egészen elhanyagolja.

Valamint mi, úgy a doktor ur is bizonyára visszaemlékszik még azon időkre, mikor a zsidó-magyar hitszónoklat megteremtője, bold. emlékezetű Löw Lipót rabbi hirdette isten igéjét a pápai templomban; egészen más szel-

lem uralkodott akkor még az ottani orthodox zsidók közt is.

Ne takargassuk tehát a hibát, mert az által nem segítünk a bajon; pedig ezen segíteni kell, ha jó hazafiaknak akarunk nevezetni.

Ép oly kevéssé felel meg a valóságnak a doktor ur azon állítása, hogy papjaink azért nem tudnak magyarul, mert a lelkeszi pályát választott fiatal embereinknek külföldre kellett menniök. Ugy látszik doktor ur nem számított arra, hogy zsidó is el fogja olvasni sorait, mert különben csak nem védte volna azokat a germanizáló papokat, oly minden alapot nélkülöző állítással. Hisz hazánkban csakis azon papok szerepelnek mint magyar predikátorok, a kik a theológiát külföldön végezték. Hochmuth Ábrahám veszprémi, Dr. Kohn budapesti, dr. Kohut Sándor pécsi, dr. Klein Gyula szigetvári dr. Rosenberg Sándor kaposvári és dr. Löw Immanuel szegedi rabbik, hazánk leghíresebb magyar hitszónokai, mind külföldön végezték tanulmányaikat, sőt mernök állítani, hogy egyetlenegy magyar hitszónokunk sincsen, a ki nem ott végezte volna; míg ellenben a pozsonyi, budapesti, sátoralja-ujhelyi, ungvári, kolozsvári, nagyvárad, halasi stb. orth. papok közül, egyik sem végezte a boroszlói semináriumban tanulmányait, de ezektől alig ha hallott még valaki magyar szónoklatot.

S föltéve, de meg nem engedve, hogy úgy állana a dolog, a mint doktor ur mondja, nem kellett volna már a hat év óta Pápán élő fiatal papnak a magyar nyelvet tökéletesen elsajátítania, a mint azt a morva születésű dr. Kaufmann Dávid és dr. Bloch budapesti semináriumi tanárok rövid két év alatt annyira magukévá tették, hogy máris e nyelven tartják előadásait? És ha meg nem tanulta, magyar létére legalább azzal kellett volna hazafiasságát kimutatni, hogy az iskola igazgatását és a hitoktatást magyar emberre bizta volna. De a doktor ur nem is reflectál A. G. ur ezen vádjára, ezzel pedig mintegy beismerte, hogy veszett ügynek kelt védelmére.

Mégegyszer ismételjük tehát, hogy mi sem osztozko dunk A. G. ur nézeteiben; de a miben igaza van, ott megadjuk neki az igazságot és Steiner doctor ur is helyesebben cselekszik, ha reflectál fővadjára és egész valójában az olvasó szemé elé állítja azon okokat, mik a pápai zsidó község hanyatlását előidézték.

A baltai zsidó-mészárlás.

A husvétii ünnepek alatt újra megindultak Dél-Oroszországban a zsidóüldözések. A fékvesztett, prédára sovárgó csöcselék hajmeresztő kegyetlenségeket követett el ismét tehetetlen öregeken, gyenge gyermekeken. A mészárlás a podolai kerület Balta nevű kereskedő városban volt a legiszonytatóbb. Az itt lezajlott üldözésekről mult számunkban kimerítő táviratot közöltünk, melyet pétervári tudósítónk levélben küldött Podvolocziska határállomásig, mert az orosz táviró hivatalok nem vesznek föl olyan tudósítást, mely e kegyetlenségről ad hírt. Most egy bécsi lapban hiteles leírását találjuk a baltai eseményeknek. Az illető tudósító ama küldöttségtől hallotta adatait, melyet az odeszszai zsidóság Baltába indított, hogy az odavaló hitsorsosokat anyagilag gyámolítsa. — Kedden, április hó 11-dikén, éjjeli negyedfél órakor e néhány szónyi távirat érkezett Baltából Odesszába: „Éhezünk, küldjete kenyeret.“ Másnap reggelig 1000 rubelt gyűjtöttek, 100 pud kenyeret raktak szekérre s szerdán este már Baltában voltak a küldöttek. Száz meg száz zsidó család tanyázott tömredék apró gyermekével a vasuti állomáson. Nyomoruk borzasztó volt. Félelemtől, hidegtől reszkette, éhségtől gyötörtetve, rongyos, szétkuszált, ruháikban inkább hasonlítottak kisértetekhez, mint isten képmására alkotott halandókhöz e szerencsétlen teremtesek. Mondhatatlan félelmükben megfélemedtek evésről, ivásról s még szükségét sem érezték; üldözőik elől a vasuti állomásra menekültek, s az volt egyetlen kivánságuk, hogy könyörületes embe-

TÁRCZA.

Egy játszma whist.

(Vége)

Másnap délután 5 órakor ismét együtt ült az erkélyen a négy játzó, a whist asztalnál. Béla szinte elérkezett és a bárónak a holnap tartandó bála vonatkozó egyik aláírási ívét adta át. Miután a báró aláírta, Béla az ívet a másik két úrnak nyújtotta és a negyedik játszót mellőzve, távozni akart.

A robber épen véget ért; ekkor a báró társaságától egy kis időre bocsánatot kérve, Bélával eltávozott.

Miért nem adta át az ívet G urnak is? kérdé a báró.

Engedelmet kérek báró ur, viszonzá Béla; én bizonyára felkértem volna G urat, mint az ön kegyeltjét, ha X. báróné, Y. min. tanácsosné és Z. kisasszony szigoruan reám nem parancsoltak volna, hogy a zsidókat kizárjam a bálból.

Adja ide az ívet; a felelőséget magamra vállalom.

Béla nem mert ellenmondani; a báró játszótársaságához visszatért és az ívet következő szavakkal nyújtá át G urnak: Nem szivsekednék a holnapi bála aláírni?

G az ívet szó nélkül aláírta azután a báró Bélának visszaadta. Este a közeli mulatóhelyen tűzijáték tartott mi az erkély vendégeit is odacsábítá. A báró G rel ment együtt, de az egész uton egy szót sem szóltak a bál- és aláírásról.

Következő nap délelőtt mintegy 10 óra tájban G ajtaján a báró nyitott be.

Jó reggelt G ur. Eljöttem tudakozódnivaljon ellátogat-e a bála?

Nem báró ur, az estét a szabadban szándékozom tölteni.

Én sem megyek és ha elfogadja meghívom egy sétatálcokszásra Schöndorfba.

Szivesen!

No jól van, tehát két órakor eljövök önért mondá a báró és ezzel eltávozott.

A bál utáni napon a társaság a szokottnál később gyűlt össze a sétatálcokszáson. A társaság tárgyát természetesen a bál képezte: a tánczok, az izléses és izléstelen toillettek, a nagy hőség, a mai állapot stb.

Béla, a már ismert doktor, a tanár, az előbb említett zsidógyűlölő három hölgy és még néhány úr élénk beszélgetésbe mélyedtek, midőn a báró a sétatérre érkezett.

Jó reggelt báró ur, mondá a tanár, nem szivesen nélkülözték tegnap a bálon.

A báró ur, vágott közbe Z. kisasszony, jobban érzimagát G ur szellemdus társaságában, mint a mi fényes körökben.

A báró a szólóra nézve mondá: mindenesetre kisasszony.

Z. kisasszony hamarjában nem tehetett egyebet, mint azonnal főfájást kapni, magát barátnői és a doktortól hazakísértetni.

Sajnálom a kisasszonyt, de még jobban G urat, jegyzé meg a tanár; kár, hogy zsidó — vagyis izraelita — akartam mondani, és ha kikeresztelkednék sok jó barátot nyerne annál is inkább, mert nem is olyan az arcvonása, mint a zsidóé!

Báró: Megengedi kijelentennem, miszerint ily nyilatkozatot tanártól legkevésbé sem vártam. Hogy a kisasz-

rek közé biztonságba jussanak. Ez a kivánságuk még nem valósulhatott, mert mindnyájukat kifosztotta a csőcselék, s nemcsak, hogy utiköltségre nincs pénzük, de a kenyérnek is híjával vannak.

Elszomorító képet mutatott a szerencsétlenek ez a tömegek s láttása könyek lepték el a küldöttek szeméit, mi alatt vigasztalni próbálták s eledellel kínálták üldözött felebarátaikat. Három nap óta mit sem ettek szegények. Ott ült a többi közt egy fiatal anya, csecsemővel a karján s körülötte négy apró gyermek siránkozott az éhség miatt. Mellette egy másik anya volt, ki kétségbeesetten tépte haját, ruháit, mert seholsem találta gyermekét. A férfiak halványak voltak, mint a kisértetek; hajuk, szakáluk összevissza volt tépve, kuszálva; sokan meg voltak sebesülve, mindnyájan kétségbeesve.

Visszataszító volt a város képe is. Ugy rémlett, mintha barbár ellenség vagy gyilkoló pestis pusztított volna falai között, — olyan kiholtak látszott. Az utcákon zsarátnok s elégett holmik maradéka hevert szanaszét; a kövezetet frisen hullott hó módjára pelyhek borították; a merre csak nézett a szem, romokat, szétzuzott butorokat, edényeket látott mindenütt. A zsidók házai romokká lettek. A vérszomjas csőcselék ezzel az általános pusztítással sem érte be s a zsidók nejeit és leányait a vérükben fetregő férjek és apák szemeláttára becstelenítették meg.

Az odesszai küldöttek maguk is hallották két részeg paraszt fenyegetődzését, kik egy zsidó család ellen halált fogadtak; igaz, hogy megakadályozták őket e szándékuk valósításában, de a büntetést elkerülték. A megrémült zsidók nem merték őket letartóztatni, rendőr pedig — mint rendesen — most sem mutatkozott.

Az üldözés husvét hétfőjén, a reggeli órákban kezdődött. Parasztok, suhanczok egész serege támadta meg a városnak azt a zsidó lakta negyedét, melyet „török negyed“nek hívnak. A tömeg mindinkább növekedett s egyre agresszivebbé lett, úgy hogy a zsidók védelemre kényszerültek. Valóságos harcz támadt s a zsidók, miután szétker-

gették a csőcseléket visszavonultak. A rendőrség, mely nem lépett közbe, míg a tömeg garázdálkodott, most kivonult, megtámadta a zsidókat, egyrészüket elfogta s kijelenté, hogy nekük nincs joguk a védelemre. Természetes, hogy ez újabb támadásra bátorítá a csőcseléket, melyhez ekkor már tömérdek paraszt csatlakozott.

Egyetlen zsidó-családot sem kíméltek meg a fosztogatók; 3500 család éhezik most Baltában s újabb mészárlástól retteg. E hónap 14-dikéig 10 halottat és 121 sebesültet találtak. A sebesültek egy részét az odesszai zsidó kórházba szállították.

A zsidók nyomora leirhatlan s a külföld segedelmére igen nagy szükség van, mert a kormány nem engedi, hogy Oroszországban pénzt gyűjtsenek a szerencsétlenek javára. Az eddig konstataált kár két millió rubelt tesz ki.

Egy odesszai magánlevél szerint a baltai zsidóüldözés már husvét vasárnapján kezdődött. A részeg kazapok megrohanták egy zsidó kereskedő pálinkásboltját s összezúzták butorait, edényeit. A szegény zsidó csak úgy szabadulhatott meg a kelletlen vendégektől, hogy nagy váltságdíjat fizetett nekik. De ekkor már tömérdek ember csődült össze a bolt körül s kövekkel kezdték hajigálni a zsidók ablakait. Az üldözöttek összeállottak s szétverték a csőcseléket, mely másnap sokkal nagyobb dühvel üzte garázdálkodását. Odesszában is igen nagy a rémület. A kereskedelem szünetel, mert a vásárlásra senkinek sincs kedve s pénzt mindenki a bakoknak adja át megőrzés végett.

Stanley odesszai angol konzul e hónap 14-dikén Baltába utazott, hogy kormányának jelentést tehessen a mészárlásról.

Kévésbé véresek valának a Hoczelievoban, Duboszárban és Oknoban lezajlott zsidóüldözések. De hiteles tudósítás még nem érkezett e helységekből. A zsidók rémülete módtalau; attól tartanak, hogy a kisebb városokban ismétlődni fognak a zavargások.

szonyt sajnálja, nagyon is helyes, mert az valóban sajnálatra méltó, de G ur semmi esetre az. Állami szempontból valóban sajnálatra méltók a zsidók, de társadalmilag olyan zsidó, mint G ur, velünk egy rangban áll. Nem értem, hogy mit akar azzal mondani, kár hogy barátom zsidó. Vagy talán sajnálja, hogy én keresztény vagyok, vagy, hogy a szultán mohammed vallású? Továbbá különbséget tesz zsidó és izraelita között, kegyednél úgy látszik ez két külön fogalom, az izraelita valami magasabb, mint a zsidó, már pedig G ur, a kegyed teoriájának daczára, nem akar egyéb lenni mint zsidó, ki vallásához hűn ragaszkodik. Gondolja csak meg tanár ur, mennyire sért egy érzékeny embert, azon nyilatkozata, hogy nincs zsidó arczvonása, adjon hálát az istennek, hogy G ur előtt nem nyilvánította e megjegyzését, mert barátom élyes elégtételt kért volna öntől, míg a nyers tömeg kifakadásait megvetőleg mellőzi.

A báró ekkor eltávozott, a többiek pedig még tovább is folytatták sétájukat.

A következő napon * * * * t nem láthatták az erkélyen, mert az utóbbi már utra készült miért is a báró lakásán töltötte a mai napot.

Mily kimondhatatlan nagy hálával tartozom önnek báró ur nemes barátságáért, mondá G kegyed az egyedüli ki irányomban barátsággal viseltetett és engem igazán megértett.

Báró: Kérem kedves G ne beszéljünk erről. Az én tettem eltörpül, felvilágosodott társadalmunk igazságtalansága, esztelensége és előítéletével szemben. Azon mesterembernek, ki, midőn egy előkelő, tekintélyes kereskedő tőle tartozását követelte, azt válaszolta: „hogy merészel engem felszólítani, mikor kegyed csak zsidó — tehát sokkal kevesebb mint én“ — mondom e mesterembernek

tekintve műveltségét, még előbb megbocsájthatok, mint ama kaczer kisasszonynak, ki midőn kegyedet kedves barátom egy tánczcal megtiszteli, magát megbecsteleníteni véli.

G : Ez az mi e fürdőbeni tovább tartózkodásomat lehetlenné teszi. Ha nem szeretném annyira hazámat, ha nem reményleném a zsidó nemzet némely hibáit, különféle javítások, nevelés és oktatás által megszüntetni és hitsorsosaim hasznára lehetni, már rég elhagytam volna ez országot. Kegyed báró úr jól tudja, hogy nem vagyok részre hajló, meggyőződhetett, hogy nemzetem hibáit nem csak ismerem, de soha sem takargattam. Tudja, hogy a sok művelt és tudományos zsidó férfiú, mind e tévédek kiküszöbölésén fáradoznak. Ezt mind jól tudja és nem fog engem tulzott érzékenységgel vádolni, ha azt állítom, hogy egy embert, kinek becsületérzéke van, melyre minden zsidó jogot tarthat, mélyen sértheti, ha azt a legalsóbb rendű osztályba sorolják. Nem képzelhetnek zsidót, ki becsületes és igaz hazafi lenne, csak egyedül kegyed báró ur képez kivételt.

Báró: Elég sajnos, hogy kegyednek igazat kell adnom; azonban ne csüggedjen barátom, nézzen bátran a jövő elé, noha a századokon át szenvedett igazságtalanságokat jóvá tenni nem lehet, de az elavult előítéletek és vallási gyűlöletesség el fog enyészni.

F : Adja az ég, hogy szavai nemsokára valósulnának és azon gúny, mit annyiszor hallanunk kell, mi éppen oly sértő mint a gyalázat és átok, valahára elnémuljon! Sok kívánni és reményleni valónk van; vajha mihamarább teljesednék kivánságunk! Isten önnel báró úr és gondoljon néha a zsidóra.

A báró még sokáig nézett távozó barátja után és nem fojthatá el könnyeit.

Zsidóüldözés Oroszországban.

A zsidóüldözésekről egyre közölnek érdekes részleteket az oroszországi levelezők és lapok. E részletek legtöbbször azt a magatartást kívánja jellemezni, melyet a hatóságok és rendőrség az üldözőkkel és zsidókkal szemközt elfoglalt. Egyike a legjellemzőbbeknek e tekintetben a következő orosz forrásból eredő tudósítás:

Egy héttel a zsidóüldözések előtt a nemességi marsall minden butorait még a fa padokat a folyosóban is tűzkár ellen biztosította. Ezt a példát többen is követték Baltában. A városházára tüzoltók mentek fecskendőikkel. A város kapitány magához hívatta a gazdagabb kereskedőket és velök névtelen leveleket közölt, melyek intették előre, hogy zavargások fognak kitörni. A zsidók kijelentették, hogy keszen 40 külön rendőrt toborzani. A rendőrfőnök azt mondta, hogy ez fölösleges, mert ezek a toborzott rendőrök magok is a néppel fognak tartani. A helyzet változatos volt ugyan elismerte, de még is igyekezett őket megnyugtani, és azt mondta, hogy katonaság fölött rendelkezik s magárja vállalja a felelősséget. De a zsidók mégis aggódtak, Günzburghoz és Poljikoffhoz fordultak tanácsért. A rendőrség semmi övrendszabályokat nem tett, hanem parasztokat hitt be és csak akkor kezdődtek meg igazán a zavargások. Eleinte a kihágások csak csekély mérvben kezdődtek, de midőn a nép látta, hogy a jelenlevő katonaság azokat nem akadályozza, fokozatosan növekedtek. Még a közrendőrök is szégyelték főnökük tétlenségét és imitt amott szétüzték a zavargókat. Később azonban a rendőrfőnök határozottan megtiltotta a katonaságnak és rendőrségnek a beavatkozást. Egy szava elegendő lett volna a rend helyreállítására. Magánosok, kik azt megkísérelték, mindenütt sikert arattak. Így Fomia kereskedő több zsidó bolt kirablását megakadályoztatta. Brick dr., Lorinski és Solowjew vámtisztek több utcát mentettek meg a lerombolástól. A népség belátta érveik igazságát és távozott.

Midőn a zsidók látták, hogy nem csak vagyonuk, hanem életük ellen is törnek, elhagyták a várost és a pusztákra menekültek, hol egyes keresztény családok ellátták őket eledellel és szállással. Dr. Vicsipolski többnek mint száz zsidónak adott házában menhelyet. A zsidók a zavargások elején a rendőrfőnökhöz fordultak, de ez azt mondta, hogy semmi köze ehhez, Skutt gyártulajdonos a 48-ik tartalék zászlóalj parancsnokától kért segítséget, ez azt felelte, hogy mit sem tehet, forduljon a rendőrséghez. Se a városkapitány se a nemességi marsall mit sem tett a zavargások beszüntetésére. Több paraszt oda nyilatkozott, hogy be lett hiva a zsidók megyenyítésére. Az egyik így szólt: „Ki következik most? A rendőrfőnököt kell megkérdezni.“

A szomszéd falvak lakosai a parancsot, hogy Baltába jöjjenek, úgy értelmezték, hogy azért hívják, hogy a zsidók vagyonát elvigyék, ezért jöttek velök vén asszonyok, gyermekek, apraja, nagyja üres zsákokkal Baltába, hogy a zsidók ingóságait elhurcolják. Az óhitűek, mind óriási alakok azt hitték, hogy rablás végett hívták be őket. Ezek nem akartak kegyetlenkedni, azt várták, hogy a zsidók elmenjenek s majd azután viszik el ingóságait. A rendőrfőnök haza küldötte őket. Ekkor ezt mondták: „Furcsa, tegnap behittak, most meg elbocsátanak.“

A népet azzal lázították alattomban a zsidók ellen, hogy rájuk fogták, hogy azért nincsenek ez idén husvétkor ünnepélyek, mert a zsidók megvesztegették a hatóságot. Egy katonai parancsnoknak, ki a népet szétoszlásra szólította, azt kiáltották: „Mit, hát te is meg vagy vesztegetve?“

Wittjewski Jankel, ki egy bizottságba volt kinevezve, hogy a katonai parancsnokkal egyetemben vizsgálja meg a félig lerombolt házakat, midőn a szobába lépett, azt látta, hogy egy közkatona egy égő kályhába mindenféle tárgya-

kat dob. A tüzet eloltották és a hamvak közt több ezüst zseborát, cukrot, dohányt és más rablott tárgyakat találtak.

Egy vén zsidónő folyamodott, hogy engedjék neki a maradást, mert oly súlyos beteg, hogy ha távoznék azonnal meghalna. A rendőrfőnök erre orvosi véleményt kívánt s azt kérdi, meddig élhet még a beteg nő? Az orvos még 10 napot adott neki az életre. „Jól van“, mond a rendőrfőnök. „Maradjon, de ha 10 nap alatt meg nem hal, ki kell üzni a városból.“

LEVELEZÉSEK.

Aradmegye, 1882. május havában

Tisztelt szerkesztő ur!

Az aradi izr. hitközséget jelen alakjában akarván t. olvasóinak bemutatni, ezt csak egyes képekben, a kebelében fennálló egyesület működésének ecsetelésével teszem és így a chevra kadisával folytatom — az összességről csak azután.

Az aradi chevra kadisa múlt évi működéséről kibocsátott igazgatási jelentéséből következő főbb adatokat tartom közlésre méltónak:

A múlt évi összes bevétele volt 7559 frt 73 kr., kiadása 6346 frt 61 kr. és így 1213 frt 12 krnyi fölösleget mutatott fel. A kórházban 90 beteg ápolatott, melyek közül 81 díjmentesek valának, a kórházon kívül pedig 265 házi szegény látatott el az egyesület költésén gyógyszerekkel, mely szükséglet 2619 frt 24 krt vett igénybe. Az Aradon elhalt és eltakarítás végett a vidékről beszállított halottak összes száma volt a lefolyt évben 86, melyek közül 35 a chevra kadisa költésén látatott el az utolsó követelményekkel. A kórházalap, mely 1867. évben az érdeműs Hirschmann József hitközségi elnök kezdeményezése folytán alapított, mostanig 20244 frt 41 krra szaporodott. Mind ezen tételekből kivehető, hogy ezen egyesület anyagi helyzete minden tekintetben kedvezőnek mondható.

A m. hó 9. tartott évi rendes közgyűlésének lefolyása csak annyiban birt érdekkeltséggel az egyesület tagjaira, illetőleg a hitközségre nézve, mivel Deutsch Bernát helyett, ki számos éven át a chevra kadisa elnöke volt és elköltözése következtében ezen tisztségről lemondani kényszerítve volt, új elnököt kellett választani. Ezen férfi, ki az egyesület felvirágzása körül kiváló érdemeket szerzett magának, oly nagy érdeklődéssel viseltetik az aradi hitközség és intézményei iránt, hogy ezen közgyűlés, illetőleg az elnöki választás megejtésére befolyással akarván lenni, Budapestről lerándult Aradra, és amint biztos forrásból tudjuk, csupán ajánlatára választatott meg id. Klein Mór egyhangulag egyesületi elnöknek. Deutsch Bernát sikerűs működésének elismeréséül egyhangulag megválasztott tiszteletbeli chevra-elnöknek.

Az egyesület multjáról is akarok még néhány rövid adatokkal szolgálni.

Az aradi chevra kadisa a mint már előbb jeleztem volt, a hazánkban létező hasonló legrégebb egyesületek egyikének mondató, mivel a kezünkben levő megbízható forrás ennek alapítását a mult század elejére vezeti vissza és az aradi izr. sirkertben talált legrégebb sirkő egy bizonyos „Eliah ben Eisik Arad“-é, ki 1729-ben a chevra kadisa kötelékébe felvétellett és 1754-ben meghalt, mely történeti emlékekkel bíró sirkő az egyesület által megújított. Ezen egyesület legrégebb az 1750. évi kelettel ellátott alapszabályzata héber nyelven van szerkesztve és a községi levéltárban található. A jelen minden kényelemmel ellátott izr. kórház, forrásunk szerint 1840. évben építettett és az alappal lett emlék-okmány bold. Chorin Árontól héber nyelven van írva. Az alapszabályok értelmében, minden 3. évben alapítási ünnepélyt kellene tartani, de a mostoha időviszonyok következtében az ezzel egybekötött szokásos diszebed

az idén elmaradt. A tagok felvételére három nap volt kitűzve és mindössze csak 20 új tag lépett be. Ez alkalommal történt legelőször, hogy a chevra elnöksége indítatva érezte magát egy tanítót, ki 25 év óta működik az izr. leánytanodában, díjmentesen fölvenni rendes tagul, míg ezelőtt belépni óhajtó hitközségi hivatalnokoknak a felvételi díj felét kellett fizetnők. Jellemzésül még azt sem hagyom érintetlenül, hogy ezen szent egyesületnek több keresztény rendes tagja is van.

Amint értesülünk az aradi izr. hitközség testvéri rokonszenvének és részvétének igen szép és utánzásra méltó bizonyítékát mutatta be e napokban az által, hogy legközelebb tartott közgyűlésén egyhangulag elhatározott, miszerint a szerencsétlen orosz testvéreink segélyezésére nagyobb mérvű pénzbeli gyűjtést rendez, s pedig olyképen, hogy a községi pénztárból 100 frtot megszavazott e célra, a jótékony egyesület 200 frtot, a chevra kad. 200 frtot és a nőegylet 100 frtot adományozzon — azonkívül kiküldetett egy hat tagu bizottság magán-adományok gyűjtésére, az aradmegyei községek és jobb módú hitrokonok pedig ebbeli adakozásra felszóllíttatnak. Ezen gyűjtés eredményéről annak idején tudósítandom.

Szarvasi.

KÜLÖNFÉLÉK.

Folyó hó 6-án jegyeztetett el Nagel Dávid helybeli kereskedők egyik előkelő tagjának bájos leánya Fanni, pozsonyi Popper Alberttel. Isten áldása legyen majdani frigyükön.

— **A pesti izr. nőegylet** utolsó választmányi ülésében jelentés tétetett a lefolyt évnegyedi működésről, ennek értelmében január, február és márczius havában következő összegek osztattak ki segélyekre: 113 személynek havi ösztöndíj gyanánt 1061 frt, 619 személynek alkalmi segélyek fejében 1814 frt, 109 személynek rendes házbérsegély fejében 799 frt, 18 különlevő árvának neveltetési járulékért 381 frt, 35 gyermekágyasnak 146 frt, 6 bábaasszonynak vizsgadíjra segély 45 frt, 1 kiházásító segély 25 frttal, összesen tehát 4271 frt. A lány-árvaházban jelenleg 44 növendék tartózkodik; az árva-menhelyben 16 fél-elárvult gyermek neveltetik; a szegények tápintézetében étkezett ez időszakban 17,043 személy vallás-különbség nélkül és ezek közt 3265 személy egészen ingyen, a többi 10 krért maponta. Nagyobb adományok közt bejelentetett: budai Goldberger Róza urnó alapítványa édes anyja Stein Henrikné elhunytá alkalmából 3000 frttal papíráradékban, Schweiger Mártonné ravatalára szánt koszorúk helyett a nőegylet javára befolyt 500 frt.

— **A Foncière, pesti biztosító intézet** ápril 20-án tartotta évi közgyűlését Pejacsevich Márk gróf elnöklete alatt. Az igazgatóság jelentése szerint a lefolyt évben az összes biztosítási ágakban örvendetes dijszaporodás mutatkozott s a végeredmény kielégítő volt, minthogy a veszteség és nyereségszámla értelmében mutatkozó többlet — a tulfolyam — tartalékalap kamatoztatására járó összeg levonása után — 425,094 frt 52 krral rug, mi a befizetett részvénytőke 8 és fél százalékos kamatoztatásának felel meg. A főnebb enlített díjbevételei szaporodás mellett azonban a káresek száma is növekedő arányt tüntet fel, mi által az üzlet végeredménye is befolyásoltatott. E mellett a verseny viszonyok még változatlanul fenállanak, úgy, hogy az üzlet fejlesztése és évenkénti jövedelmezővé tétele nem csekély nehézségekbe ütközik. A tűzbiztosítási ágból a készpénzdíj bevétel volt 2.315,789 frt 21 kr. eszerint emez ág az előző évi bevétellel szemben 429,827 frt 1 kr. bevétel többletet eredményezett. Kiadás volt: vízbiztosítási díjakért fizetett 858,970 frt 19 krt, díjtartalék fejében 491,679 frt 46 krt, mely az előbbi évhez képest 81,986 frt 71 krral szaporodott és végre károk fejében kifizetett 833,020 frt 67 kr. A következő években esedékes díjak összege 2.990,245 frt 26 kr., tehát az 1880. évvel szemben 479,321 frt 46 kr.

növekedést mutat fel. Az életbiztosítási ágnál benyújtott 5.275,646 frt tőkéről és 2439 frt 20 krnyi járadékról szóló 2946 drb biztosítási ajánlat. Ezekből 4.434,696 frt tőke és 2439 frt 20 kr járadék összegéről szóló 2540 ajánlat kötvénykiállítás által elintéztetett, 613,100 frt tőkéről szóló 338 ajánlat elutasított, a maradék függőben tartott. Halálesetek és egyéb okok folytán 1.968,985 frt tőke és 735 frt 20 kr járadék összeg levonatván, a múlt év végén biztosítási állomány 10.311,890 frt tőke és 2998 frt járadék összeget tett ki s így a szaporodás 2.465,711 frt tőke és 1704 frt járadék összegre rugott. E biztosítékok díjtartaléka 1.368,104 frt 51 kr, mely eszerint 173,548 frt 65 kr. összeggel szaporodott. A jégbiztosítási ág díjbevétele volt 605,649 frt 75 kr, tehát bevétel-többlet 834,409 frt 86 kr. A netto kárösszeg 369,087 frt 37 krt tett ki, kevesebb a múlt évinél 251,269 frt 98 krral. A szállítványbiztosítási ág 238,717 frt 24 kr bevételt tüntet fel; 81,174 frt 42 krral többlet, mint a múlt évben. Összegezve valamennyi biztosítási ágat, üzleti eredményeit a díjbevételek többlete 682,168 frt 42 kr volt, míg a díjtartalék 261,242 frt 81 kr. összeggel szaporott. A tulfolyam tartalékalap a 33,547 frt 95 krnyi kamatok hozzácsatolása után 872,246 frt 91 krra emelkedett. Az alapszabályszerű levonások után mint tiszta nyereség a közgyűlés rendelkezésére áll 251,078 frt 28 kr, melyből az igazgatóság 250,000 arany forintot a f. évben esedékes szelvények beváltására, — egyenlő 5 százalékkal — 1078 frt 28 krt pedig új számlára átvinni javasol. A jelentés tudomásul vétetett, az igazgatóság indítványa a tiszta jövedelem hova fordítását illetőleg, elfogadtatott s a felmentvény az igazgatóságnak és felügyelő bizottságnak megadatott. A szelvények kifizetése 6.25 frankkal f. évi május 1-én kezdődik. A felügyelő bizottság tagjaiul újból megválasztottak Györgyei Adolf, dr. Mandello Károly, gr. Prokesch Antal (Bécs), Kunhalmi Rósa Lajos, Rosenraad Kornél, (Páris) Wolf Károly (Bécs). — Ezzel a közgyűlés véget ért.

— **„Az Anker“** élet- és járadék biztosító társaságnál 1882 márczius hóban benyújtott összesen 550 bevallás 1.077,016 frt biztosítandó összeggel, és pedig: 365 bevallás 707,258 frttal halálesetre és 185 bevallás 369,758 frttal életesetre. Kiállítva lón 348 kötvény 568,140 frttal halálesetre és 200 kötvény 389,326 frttal életesetre, összesen tehát 548 kötvény 957,466 frttal. A havi bevétel volt 127,514 frt halálesetdíj és 137,503 frt betételekben, összesen 265,017 frt. Halálesetekért kifizetett 111,856 frt. Ez évben benyújtott 1729 bevallás 3.977,540 frttal, és kiállított 1547 kötvény 3.324,358 frttal; ugyan ezen időben bevétel 860,323 frt, halálesetekért pedig kifizetett 227,886 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizetett 10.754,833 frt és az 1871—81-ik túlélésitársulás (Associatio) eredménye 18.183,976 frt volt.

— **Ausztriában** tudvalevőleg a Schönerer és Kronawetter által a kis iparosok gyűlésein megindított zsidóellenes mozgalmat, melylyel Taaffe kormánya nem igen lát-szott törődni, egyszerre betiltották, s a rendőrség szigorú utasítást kapott, hogy minden ily mozgalmat elnyomjon. Egyik laptársunk ez intézkedésre vonatkozólag, mint befolyásos bécsi zsidó körökből eredő hirt közli, hogy egyenest Ferencz József császártól származik a kezdeményezés a betiltásra nézve. A császár a mozgalmak kezdetén azonnal kijelenté Taaffenak, hogy birodalmában semmi-féle zsidóheczet nem fog megtűrni.

— **Verekedés.** F. hó 17-én este a váci orth. zsinagógában isteni tiszteletre voltak egybegyűlve a hitközség tagjai, midőn két pajkos utczai suhancz az ablakot kövel bedobálta; a bentlevők erre felboszankodva kijöttek s az épen ekkor arra menő néhány fiatal embert, — azon hitben, hogy ők verték be az ablakokat — bántalmazni kezdettek, mire ezek sem vették tréfára a dolgot s az őket körülvevő zsidókk közt ugyancsak kezdték az ütlegeket osztogatni, míg végre a rendőrség közbe lépven a veszeke-désnek minden nagyobb baj és utókövetkezmény nélkül

vége szakadt. — Ez ügyből folyólag kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy nem kell az afairet egyébnek, mint privát verekedésnek tekintenünk, miután városunk keresztény polgársága sokkal józanabb gondolkozása, hogy sem antisemita mozgalomnak lehetne betudni ez összeütközést s nem tartjuk helyesnek azon eljárást sem, hogy ez ügyben a járásbírósnál a zsidók részéről feljelentés történt, miután ez csak elmérgesíti az ügyet, s oly véget fog érni, mint a pásztói zsidóüldözés alkalmából felmerült bírósági határozatnál, hogy mindkét vallásfelekezetüket elítélték.

— **Zsidóüldözések Oroszországban.** L e m b e r g; ápr. 24. Pétervárról távirják, hogy K a t u i s z o v gróf szárnysegéd elnöklete alatt külön bizottságot neveztek ki s azt a dél-oroszországi kegyetlenségek megvizsgálásával bízták meg. A rendőrfőnök egyik hivatalos jelentésében konstatálja, hogy több mint ezer házat leromboltak s közel ötven ember esett a mérsárlás áldozatául. Günsburg báró pétervári bankár a zsidóüldözés áldozatai javára 10,000 rubelt adományozott. Az orosz fővárosban ugyane célra rendezett gyűjtés eredménye eddig mintegy 50,000 rubel. Számos déloroszországi gazdag zsidócsalád feltűnés nélkül vándorol ki Amerikába — B é c s, ápr. 24. Idevaló jól értesült körökben azt állítják, hogy Katkov a zsidóüldözés dolgában megjelent cikkét, melyben Ignatievet erősen megtámadja, a császár külön inspirációja következtében írta meg. — B e r l i n, ápr. 24. Ma és tegnap az üldözött orosz zsidók segélyezésére alakult összes bizottságok küldöttei ülést tartottak az üldözött zsidók egységes kivándorlása tárgyában. Lesse igazságügyi tanácsos üdvözölte a gyűlést, melyben következő városok voltak képviselve: Newyork, Páris, London, Bécs, Berlin, Köln, Lipcse, Hamburg, Frankfurt és Boroszló. A gyűlés elhatározta, hogy a berlini bizottság szabályozza a szárazföldi kivándorlásokat, London és Newyork az Egyesült Államokba kivándoroltak elhelyezését intézi. Páris csak olyan kivándorlók ügyeit rendezi, a kik kijelentik, hogy saját maguk fogják fentartani magukat. Az összes begyűlt pénzeket Berlinbe és Londonba kell küldeniök s e városok bizottságai a többi bizottságoknak számadással tartoznak. — F r a n k f u r t, ápr. 24. Az Alliance Israelite universelle angol, francia és bécsi csoportjainak, valamint Frankfurt, Hamburg és Lipsse városok képviselői ma több órai gyűlést tartottak az oroszországi zsidóüldözések tárgyában. Holnap folytatják az ülést s remélik, hogy tökéletes megegyezés jöhet létre. — L e m b e r g, ápr. 25. Az oroszországi zsidóüldözés tárgyában itt konferencia volt, melyben a brodyi, lebergi és londoni segélyző bizottság képviselői vettek részt. Elhatároztatott, hogy amekülök szállításának vezetését egy végrehajtó bizottságra ruházzák, s azt széleskörű meghatalmazással látják el. Lembergben a kivándorlók segélyezésének szervezése céljából állandó irodát rendeznek be, amely hetenkint egy tagot küld ki Brodyba, hogy rendeleteit végrehajtsa. Az angol segítő bizottság felhatalmazta az itteni fiókhitelintézetet, hogy az utalványozott pénzüsségeket a lebergi permanens bizottság részére fizesse ki. Vasárnap 150 zsidó menekülő érzik ide. Ezek Amerikába utaznak. — L o n d o n, ápr. 25. Worms báró az alsó házban indítványozni akarja, hogy a kormány az Oroszországhoz a zsidóüldözések alkalmával intézendő közösjegyzék tárgyában tegyen lépést a hatalmaknál, mely jegyzékben Oroszország felszólíttatnék, hogy a zsidók irányában a méltányosság és emberiség legközségesebb szabályait alkalmazza. A csöcselék legujabb kihágásai Oroszországban, itt nagy feltűnést keltenek. — P é t e r v á r, ápr. 26. Tegnap este K a m e n e t z - P o d o l s z k b a n nagy tűzvész támadt. A zsidók tulajdonát képező házak és boltok közül sok leégett. A kár közel egy fél millióra rug. — V a r s ó, ápr. 26. „Pol. Corr.“ A legutóbbi napokban ismét több száz itteni zsidó vándorolt ki Németország felé. Odesszából és Kievből feltűnő nagy számban vándorolnak ki. — B u k a r e s t, ápr. 26. Az odesz-

szaí és kievi zsidó hitközségek memorandumot intéznek az európai hatalmakhoz a végből, hogy az oroszországi zsidóüldözések tárgyában interveniáljanak. — P é t e r v á r, ápr. 26. A baltai csöcselék a zsidók tökéletes kirabolása után megverte a rendőröket. A birtokosok elhagyják a vidéket, ingóikat megmentve, mert rablástól tartanak.

S z e r k e s z t ő i p ó s t a.

Fr. B. Nagy-Kanizsa. Bécs.

K. Gy. Szigetvár. Tudtuk és nagyon meg is ütköztünk benne; de így áll a dolog, bele nyugszunk. A munkát már valószínűleg jövő számunkban fogjuk ismertetni.

K. S. Zenta. Igen megörvendített bennünket. Ismerjük mi a szerkesztői kötelességeket.

Szarvasi Aradmegye. Fogadja köszönetünket. Mit szól a chrestomatiához?

R. M. T.-Lök. Fogadja köszönetünket. Legközelebb.

Kr. B. Pápan. Az egyik számot azonnal add át A. G., a másikat pedig dr. St. urnak.

Sch. L. Ipolyság. Nem roszdásodik a tolla? Vagy talán a polemia rettentette vissza?

Sch. B. Rájecz. Az ígéret szép szó.

B. M. R.-Komárom. Ki van szedve, de csak jövő számban közölhetjük.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

A halottak napja.

Kompert Lipót után Grosz Victor.

(VI. Folytatás.)

Jó ideig tartott, míg Blümele visszanyerte teljes eszméletét. Hirtelen oly erősen taszította el magától anyja kezét, hogy Eszther néhány lépésre visszatántorodott. Blümele szivrepesztő zokogásra fakadt és a székről a padlóra esett, majd újra fülemelkedve Löw Jakabhoz rohant és körülfogta térdét.

„Atyám, atyám,“ hangzott ajkairól, „ne taszits el magadtól.“

Löw Jakab szeretettel hajolt le leányához, szivét szomorúság fogta el, már-már hallani vélte az angyal fekete szárnyainak csattogását feje fölött, ki már ötször jött, hogy házának virágait idő előtt letörje. „Hát még nem volt elég?“

Eszther maga is mélyen meg volt hatva. Iparkodott leányát a földről fölemelni és ágyba fektetni, hogy izgatott idegei lecsillapodjanak. Löw Jakab, Blümele ez állapotát a közelgő veszély jelének tekintette, segédkezett nevének, de hasztalan volt minden erőlködés Eszther aggodalmasan rázta fejét. Blümele a sirás és zokogástól nem mondhatott egyebet mint:

„Atyám, kedves atyám! ne vess meg!“

Végre sikerült a szülőknek gyermeküket annyira megnyugtatni, hogy felállt és magát hálókamrájába kíséni engedte.

Valami rendkívüli történhetett Löw Jakab házában ez éjjel! Egy élő lény sem sejtette, soha sem tudták meg, hogy mily végzeteljes esemény folyt le ott . . .

Kora reggel, mikor a községi szolga rendes körutját tartotta a „negyedben“, hogy a hívöket a szokott kalapács ütéssel imára hívja, Löw Jakab már a legnagyobb felháborodásban járkált fel és alá háza előtt. A regg hüvös volt és sűrű köd telíté el a levegőt. Nem emlékszem, szokta elbeszélni később a községi szolga, hogy embertől valaha úgy megijedtem volna, mint Löw Jakabtól! Már sok halottal volt dolgom . . . de ily halavány arcot még nem láttam . . . Löw Jakab egy éj alatt megöszült. Azon kérdésére, hogy miért kelt oly korán fel, midőn még csak egy jó fél óra mulva kell templomba menni, Löw Jakab csak ijesztő, merev tekintettel nézett reá és végre e kérdésre fakadt: „Nem tudod Wolf, valjon Jakab a gyári könyvelő felkelt-e már?“ mire a szolga kicsinylőleg ezt felelte: „Nem

tudom, de nem is hiszem, mert Jakab nem az az ember, ki isten parancsát szívére veszi és nem is tudja, hogy az engesztelő nap utáni reggelen korábban mennek a templomba mint máskor.“ Erre Löw Jakab a kétségbeesés hangján kiáltá:

„Még egy „kadischom“ sem maradt!“

Néhány napra reá valami kalandos furcsa hir keringett a „negyedben.“ Jakab, a gyári könyvelő és Blümele, Löw Jakab leánya jegyesek. Még a legközelebbi rokonok sem voltak az eljegyzési ünnepélyhez hivatalosak; az egész titokban történt.

Kevés ily szomorú jegyes pár volt látható, mint Blümele és Jakab. A menyasszony csak nagy ritkán mutatta magát, ha pedig valahol megjelent, vitor és élénk arc kifejezése csak erőltetett volt, mit szeméi árultak el. Eszther sem láthatták; mert ha valaki látogatába ment hozzájuk, hogy üdvözljék, rendszeren azzal utasított el, hogy a háziasszony nagy fájdalmakban sinlődik. De Jakab is, a bolbog és minden fiatal embertől irigyelt Jakab csak szomorúan ballagott az utcán végig, mintha vig kedélyének szárnyaira ónsúly nehezednék. Csak késő este ment jövendőbeli ipának házába, de ilyenkor ez rendszeren minden köszönés és viszonzás nélkül távozott, mihelyt Löw Jakab a szobába lépett.

Löw Jakab házára iszonyatos átok sulyosodott

Az esküvő megtartását három óra állapították meg.

Az örültséggel határos gyorsasággal tette meg Löw Jakab az előkészületeket. A házassági engedélyt, a prágai helytartótanáctól csodálatos rövid idő alatt tudta megszerezni. Mert akkori időben megtörtént, hogy a jegyesek még barna hajjal irták alá az eljegyzési okmányt, de mire az oltárhoz léptek már megöszültek. Azonban Löw Jakab ismerte utját, módját, hogy mikép lehet hamar célhoz jutni; torony magasságú nehézségeket egyengetett ki és szívós tettereje mint a kártyavárt fujta el az elébe gördülő akadályokat.

És ha Bécsbe, magához a császárhoz kellene mennem,“ szokta mondani Esztherhez, még a szent szombati napon is elutazom. Csakhogy mihamarább kitegyem a házamból e rablókat, tolvajokat, kik egyetlen „kadisch“-omtól fosztottak meg.“

Ily hangulatban érkezett el az esküvő napja.

Jakabnak előbb esküvel kellett megigérni, hogy viszatér Magyarországra. A gazdag hozomány elégséges volt arra, hogy ott valamihez foghasson.

Nem a községben, hanem egy félreeső kis faluban tartották meg a lakodalmat. Löw Jakab nem hívott meg több vendéget a szükséges 10 tanun kívül, azokat is a legszegényebbek közül és még néhány jámbor anyókat, a rokonságot egészen mellőzte. Minden fény és pompa ki volt zárva, megtiltotta a zenét is . . .

Blümele sajnálatra méltó kesergő, szomorú menyasszony volt. Midőn az esküvő előtt a szokásos „párta feltűzés“ czeremoniája megtörtént, mint ezt nevezik, mikor a rabbi a menyasszony fejére az aranyos csipke főkötőt tüzi, jeléül annak, hogy ezentúl nem szabad neki födetlen fővel járni. Blümelének szüleitől bocsánatot kellett volna kérni, bucsukép a szülői háztól. Ez oly szívrepesztő jelenet volt, hogy a jelenlevő tanúk soha erről meg nem feledkezhettek.

Mint egy örült rohant Blümele, jajgatva, sikoltva atyja lábaihoz, miközben csak érthetetlen szavakat rebesgetett.

De Löw Jakab hidegen, mozdulatlanul állott, még vonása sem változott meg, míg Eszther halálsápadtan ült férje mellett és keservesen sirt.

„Mit akarsz még tőlem?“ mondá látszólagos nyugalommal. Nem tettem meg érted mindent, mit csak egy atya tehet . . . s még többet is? Most már te nem vagy az én gyermekem, én nem a te atyád. A vásárnak vége, leszámoltunk. Azt gondold, hogy nekem is oly nehezemre esik

téged feledni, mint te elfelejtetted szüleidet . . . és legelső sorban magadat? Átkomat adhatnám az utra, de nem teszem. Hogy ne mondhasd, ha valamikor sorsod rosra fordulna: „Rosszul foly dolgom, mert atyám megátkozott. De áldani sem tudlak, mert azok nem érdemlik meg az áldást, kik atyjuk fejére szégyent hoznak . . .“

Utóbbi szavakat Löw Jakab már oly halkán ejtette ki, hogy csak Blümele hallhatta. Ez azon szeretet fellobbanása volt, mely a borzasztó titkot, mi pedig már köztudomású volt, nem akarja a világ előtt feltárni.

Blümele velőtrázó sikoltással fordult el atyjától és Jakabhoz simult, mintegy segílyt keresendő nála.

„És most az esküvőhöz emberek!“ rivalt Löw Jakab.

A menet megindult; az esketés a mellette levő szobában ment véghez.

Az ebéd egyhanguan és szomorúan folyt le. Sem Jakab és Eszther, sem az új házaspár nem nyultak az eledlekhez, ellenben a 10 szegény vendég és a jámbor anyák jól hozzáláttak a tányérok üritgetéséhez.

(Folyt. köv.)

„A párisi cipőhöz.“

Valódi orosz bagaria csizmák,

Vizhatlanságáért jótállás.

Schwarz József.

Károly-körút, Károlykaszárnya 17. szám,

ajánlja gazdagon felszerelt cipő gyári raktárát nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúknak elismerve, alapított 1866. évben.

Hölgyek számára:

Kommod cipők finom bőr vagy eberlasztíngból	1 frt 20 krtól	1 frt 50 krig
Divatos kommod cipők bőr vagy eberlasztíng vagy csokorral vagy díszítéssel	1 „ 70	2 „ 20 „
Regatta legfinomabb oberlasztíng divatos és elegans	2 „ 40	2 „ 60 „
„ finom szalon-lakból ugy szinte eberlasztíng vagy kesztyű bőrrel legujabb készítés	2 „ 70	2 „ 90 „
Eberlasztíng zúgos topán rámás talppal 6“ magas szárral	3 „ 40	4 „ — „
Legfinomabb kesztyűbőr topán Szalonlak boricékkal 6“ magas szárral	4 „ 50	5 „ — „
Igen finom zerge vagy Chagrin topán 6“ magas szárral	3 „ 40	3 „ 90 „

Urak számára:

Kommod cipők igen finom bőrből	— „ 90	1 „ 20 „
Legfinomabb mainci borjubőr zúgos topán	4 „ —	4 „ 50 „
Borjubőr topán erős kettős talppal munkások számára	3 „ 50	3 „ 80 „
Regatta Lak vagy borjnkidből	4 „ —	4 „ 50 „
Szalonlak vagy borjukid zúgos topán divatos és varrott talppal	4 „ 50	5 „ — „
Zerge vagy Chagrin topán erős talppal	4 „ —	4 „ 50 „

Legnagyobb választék fi-leány és gyermek cipőkben, ugyszinté legdivatosabb ránczos csizmák mindenféle nagyságban. Vidéki megrendelések mérték vagy mintacipő szerint utánvét mellett pontosan teljesítenek. A t. ez. közönség saját érdekében kéretik „A Párisi cipőhöz“ címet figyelembe venni. Részletes árjegyzék bérmentve beküldetik.